

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ 4 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРЬ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

ИСАНОВА ФЕРУЗА ТУЛҚИНОВНА

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳақимов Назар Ҳақимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Гайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарқанд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Gadoyev Dadaxon Hayrulloevich
“ХО‘ЖА PESHKO” MASJIDI TARIXI 9-14

Raxmatulloev Murodjon Xikmatulloevich
MATBUOT VA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING RIVOJLANISHIDA SO‘Z ERKINLIGINING
MINTAQAVIY-HUQUQIY ASOSLARI..... 15-20

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Курпаяниди Константин Иванович
НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ МЕТОДОЛОГИИ ИССЛЕДОВАНИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ
СРЕДЫ МАЛЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ 21-34

Камбаров Жамолдин Хикматиллаевич
РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИНГ БОЗОР ҚОНУНЛАРИГА ТАЪСИРИ ТАДҚИҚИ 35-45

Паязов Мурод Максудович
“ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ” АЖДА ХИЗМАТЛАР БОЗОРИДАГИ БОШҚАРУВ
СТРАТЕГИЯСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ..... 46-59

Рўзиев Абдумалик Ортиғалиевич
ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА РАҚАМЛАШТИРИШНИ
БАҲОЛАШ ХАЛҚАРО АМАЛИЁТИ 60-74

Хожаев Азизхон Саидалохонович
ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ МОЛИЯВИЙ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА
БЮДЖЕТДАН ТАШҚАРИ МАБЛАҒЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ, ЎРНИ ВА УЛАРНИНГ
ТАҲЛИЛИЙ ЖИҲАТЛАРИ 75-87

Хўжанова Гулшода Отамуродовна
САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА КЛАСТЕРЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 88-93

Хатраева Сайуора Nasimovna, Pirimqulov Жаҳонгир
АНОЛИ OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASHDA O‘SIMLIKCHILIK TARMOG‘INI
RIVOJLANTIRISH TENDENSIYASI 94-99

Пардаева Шаҳноза Абдинабиевна
МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАРНИНГ СТРАТЕГИК БОШҚАРУВ ҲИСОБИ МЕТОДОЛОГИЯСИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ..... 100-105

Очилова Наргиза Акрамовна
ЗНАЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ В РАЗВИТИИ ДЕХКАНСКИХ И ПОДСОБНЫХ
ХОЗЯЙСТВ 106-112

Alimardonova Zebuniso

SURXONDARYO VILOYATINING MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNINI VA ASOSIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARINING TAHLILI113-118

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАҲЛАРИ

Khakimov Nazar, Amridinova Dilrabo, Kurbanova Sevara

TEACHING SOCIAL HUMANITARIAN SUBJECTS IN UNIVERSITY: NAVIGATING COMPLEXITIES AND CONTROVERSIES IN THE CLASSROOM TO EMPOWER STUDENTS119-125

Bayaliev Djaxongir Kaynarbekovich

GLOBALLASHUV JARAYONIDA DINIY VA DINYOVIY G'OYALARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI126-132

Raurova Ra'no Soyibovna

XOJA ISMAT BUXORIY MANAVIY BARKAMOLLIKKA ERISHISH HAQIDA133-137

Yusubov Jaloliddin Kadamovich

JAHON ILM-FANIDA ABU NASR FOROBIY ILMIY-MADANIY MEROSINING TUTGAN O'RNINI VA AHAMIYATI138-145

Xolmirzaev Nodirjon Низомжонович

ШАҲАРЛАР ЭКОЛОГИЯСИНИ САҚЛАШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ146-151

Қиличев Абдор

АМИР ТЕМУР ДАВЛАТИДА БОШҚАРУВ ИНСТИТУТЛАРИ152-162

Мамасалиев Мирзоулуф Мирсаидович

АМИР ТЕМУРНИНГ ТАШҚИ СИЁСАТДАГИ ФАЛСАФИЙ - АХЛОҚИЙ ЖИҲАТЛАР163-169

Tag'oyeva Dilnavoz Narziqulovna

JADIDLAR MA'NAVIY MEROSIDA XOTIN-QIZLAR TARBIYASI170-175

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАҲЛАРИ

Жумаева Феруза Рузикуловна

ТРАНСПОЗИЦИЯ ВНУТРИ КАЧЕСТВЕННЫХ И НЕКАЧЕСТВЕННЫХ АДЪЕКТИВОВ176-181

Fayziyeva Aziza Anvarovna

KONSEPTUAL METAFORIK MODELLARNING O'ZBEK TILIGA TARJIMASIDA EKVIVALENTLIK182-187

Кадиров Камол Намазович

ИЗУЧЕНИЕ ВОЛШЕБНЫХ СКАЗОК В МИРОВОЙ ФОЛЬКЛОРИСТИКЕ188-194

Normamatov Farrux Komiljon o'g'li
LINGVOMADANIYATSHUNOSLIK VA KOGNITIV TILSHUNOSLIKNING O'ZARO ALOQASI VA
ULARDA KONSEPTNING AHAMIYATI195-202

Камилова Дурдона Козимджановна
ТИЛЛАРДА “БИЗНЕС ВА ТАДБИРКОРЛИК” ТЕРМИНЛАРИНИНГ СТРУКТУРАЛ
ШАКЛЛАНИШИ203-209

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

Ismatullayev Otabek Taxirovich, Maxmudov Bahodir Hakimjon o'g'li
ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH VA EKOLOGIK JINOYATLARNI
TERGOV QILISHDA XORIY TAJRIBASI210-215

Икромов Шерзод Рахимджанович
ЕТИМ БОЛАЛАР ВА ОТА-ОНА ҚАРМОҒИДАН МАҲРУМ БЎЛГАН БОЛАЛАРГА ДОИР
МАЪЛУМОТЛАРНИ СИР САҚЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ МУАММОЛАРИ216-221

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Jurayev Bobomurod Tojiyevich
SOMONIYLAR DAVRI MUTAFAKKIRLARINING PEDAGOGIK TA'LIMOTLARIDA
VATANPARVARLIK TARBIYASI MASALALARI222-226

Хакимова Мақсадхон Дилшодбековна
ЎТКУР ЮРАК КИРЛАРИНИ ЮВАДУРҒОН ТОЗА МАЪРИФАТ СУВИ227-233

Abdullayev Madiyar Daniyar o'g'li
XORIJIY MAMLAKATLARDA GEOGRAFIYA TA'LIMI MUAMMOLARI234-240

Nasritdinova Madina Nurullayevna
ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK MUSIQA TA'LIMI O'QITUVCHILARINING
IJODKORLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK TA'MINOTI241-246

Botirova Sevara Mamurovna
PEDAGOGIKADA ZAMONAVIY KOMMUNIKATSIYA MODELLARI247-253

Sarvarova Gulshan Israfilovna
THE ROLE OF ASSESSMENT LITERACY IN EFL254-258

Хамидова Зайнура Рамазоновна
УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБ ДИРЕКТОРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИ
БАҲОЛАШДА КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВЛАР259-264

Jumayev Sohijon Botirboyevich
O'QUV-MASHG'ULOT GURUHLARIDA SHUG'ULLANUVCHI 11 YOSHLI KURASHCHILARNING
UMUMIY JISMONIY TAYYORGARLIGI DINAMIKASI265-271

<i>Tursunova Mukhabbat Ikromovna</i> THE POWER OF PERSONALIZATION: UNLOCKING SUCCESS WITH AN INDIVIDUAL STRATEGY FOR ENGLISH TEACHERS	272-277
<i>Samadova Sarvinoz Samad qizi</i> BAG'RIKENGLIK TARBIYASI – DAVR TALABI	278-283
<i>Ismailova Guzal Fayzullayevna</i> PEDAGOGIKA OLIY O'QUV YURTI CHET TILI YO'NALISHI TALABALARNING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISHDA TIZIMLI YONDASHUVLAR	284-289
<i>Землянкина Юлианна Искандаровна</i> ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА	290-298
<i>Samadova Marg'uba Kuchkarovna, Ziyayeva Muhayyo Usmanjonovna</i> COMPULSORY METHODS IN TEACHING ESP	299-303

13.00.00 – Педагогика фанлари

Nasritdinova Madina Nurullayevna

Farg'ona davlat universiteti

Musiqiy ta'lim va madaniyat kafedrasida o'qituvchisi

Orcid:0000-0002-0635-7524

ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO`LAJAK MUSIQA TA'LIMI
O`QITUVCHILARINING IJODKORLIK QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK
TA'MINOTI

Annotatsiya. Mazkur maqolada artpedagogik yondashuv asosida bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishning didaktik va xususiy tamoillari borasida mulohaza yuritiladi. Artedagogika vositasida musiqa ta'limi faoliyatini san'at sohasida yuqori darajadagi bilimga ega bo'lgan talabalarning o'ziga xos xususiyatini - ularning o'qituvchisining ijodiy san'at bo'yicha tizimlashtirilgan talablari natijalarini ko'rishga kelajak tayyorligini shakllantirishning uslubiy yondashuvlarini tavsiflashdir.

Kalit so'zlar: Artpedagogika, artterapiya, musiqa san'ati, badiiy-estetik dunyoqarash, tamoil, namuna, ijodkorlik qobiliyati.

Насритдинова Мадина Нуруллаевна

преподаватель кафедры музыкального

образования и культуры Ферганского

государственного университета

ДИДАКТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ НАВЫКОВ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ АРТ-
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА

Аннотация. В данной статье рассматриваются дидактические и специфические принципы развития творческих способностей будущих учителей музыки на основе арт-педагогического подхода. Цель артедагогика состоит в описании методологических подходов к формированию будущей готовности видеть результаты систематизированных требований учителя к творчеству, свойственной учащимся с высоким уровнем знаний в сфере искусства.

Ключевые слова: артпедагогика, арттерапия, музыкальное искусство, художественно-эстетическое мировоззрение, принцип, модель, метод, творчество

Nasritdinova Madina Nurullaevna

Lecturer, Department of

Music Education and Culture,

Fergana State University

DIDACTIC SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE SKILLS OF FUTURE
TEACHERS OF MUSIC EDUCATION ON THE BASIS OF THE ART PEDAGOGICAL APPROACH

Abstract. This article discusses the didactic and specific principles of developing the creative abilities of future music teachers based on the art-pedagogical approach. The purpose of artedagogy is to describe the

methodological approaches to the formation of the future readiness to see the results of the teacher's systematized demands on creative arts, a characteristic of students with a high level of knowledge in the field of art.

Key words: art pedagogy, art therapy, music art, artistic-aesthetic outlook, principle, model, creativity.

<https://doi.org/10.47390/A1342V3I4Y2023N31>

Kirish

O'zbekistonni mustaqillik davrida ta'limni rivojlanishining zamonaviy bosqichining yetakchi xususiyatlaridan biri bu shaxsning ijodiy rivojlanishi uchun shart-sharoitlarni ta'minlash istak va maqsadidir. Ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish uchun esa, «Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari» degan tamoyilga[3;452] tayanish zarur. Mazkur masalalar mamlakatimizda o'quvchi-yoshlar ijtimoiy faolligini oshirishda uzluksiz ta'lim tizimi va mahalla instituti hamkorligini takomillashtirish jarayonini tadqiqiy va tahliliy yo'nalishga ega bo'lgan pedagogik tizim sifatida ko'rib chiqish zaruratini izohlaydi.

O'zbekiston Respublikasining 2016 yil 14 sentyabrda qabul qilingan «Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida»gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi PF-4947-son Farmoni, 2017 yil 5 iyuldagi «Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O'zbekiston Yoshlar ittifoqi faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida»gi Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 18 iyuldagi «O'zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatini takomillashtirishga doir kompleks chora-tadbir to'g'risida» PQ-3138-son, 2018 yil 25 yanvardagi «Umumiy o'rta, o'rta maxsus va kasb-hunar ta'limi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PF-5313-sonli Farmoni, 2019 yil 29 apreldagi «Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Kontseptsiyasi» to'g'risidagi PF-5712-sonli Farmonlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 31 dekabrda «Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontseptsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 1059-son Qarori hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga ushbu olingan tahliliy tadqiqot ob'yekti muayyan darajada xizmat qiladi. Shu kabi me'yoriy-huquqiy hujjatlarning amaliyotga tadbir etilishi bugungi kun jamiyatida rivojlanib borayotgan O'zbekistonning fuqarolik jamiyati kasbiy sohadagi turli innovatsiyalarga ijodiy va samarali yondashadigan, ilg'or bilimlarni o'zlashtirgan, mobil axborot oqimlarini boshqara oladigan, ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini yaratishda ishtirok eta oladigan, mustaqil va adekvat qarorlar qabul qila oladigan, o'z-o'zini anglagan, o'z hayotiy pozitsiyasini egallash uchun harakat qiladigan shijoatli yoshlarni tarbiyalash zarurati bor. Insonga avvaldan xos bo'lgan ijodkorlik qobiliyati uning hayotning turli sohalarida yangi ufqlarni kashf etish va yaratish istagida namoyon bo'ladi.

Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishning samarali vositalarini tanlash muammosining dolzarbligi, birinchi navbatda, ta'lim va ijodiy faoliyatni faollashtirish yo'llarini izlash bilan bog'liq. Zamonaviy ta'lim strategiyasi oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan har bir talabaga o'z ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish imkoniyatini yaratishga qaratilgan.

Musiqqa sohasiga qaratilgan oliy kasbiy ta'lim muassasalarida shaxsning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish mavzusi dolzarbdir. Mazkur ta'lim muassasalari bitiruvchilari oldida voqelikni badiiy aks ettirish, voqeyliklar bilan ishlash, yangi obrazlar yaratish, shaxsning estetik, musiqiy va ijodiy rivojlanishini ta'minlovchi ma'naviy-madaniy muhitni tashkil etish kabi maqsadli vazifalar borligini ta'kidlash lizom.

Olimlardan E.B.Abdulin, Yu.B.Aliyev, O.A.Apraksina, L.G.Archajnikova, D.B.Kabalevskiy, N.A.Kerentieva, L.V.Shkolyar, G.M.Zinin va boshqa tadqiqotchilarning fikricha, har bir mutaxassis-musiqachi aql-zakovat, yuqori madaniyat, innovatsiya yaratish qobiliyati, ta'lim missiyasini bajarish, insonning tabiiy potentsialini aniqlash qobiliyati kabi shaxsiy va kasbiy fazilatlar majmuasiga ega bo'lishi kerak.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Eksperimental psixologik tadqiqotlarda V.N. Drujinina, B.B.Kossova, N.V.Kuzmina, A.A.Leontiev, o'quv va darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi; shaxsning intellektual faoliyatining ijodiy jarayonlarini boshqarish usullari, o'quvchilarning ijodiy usullarini diagnostika qilish texnologiyalari N.F.Vishnyakova, I.P.Podlasogo, E.E.Tuniklarning ilmiy ishlarida ko'rib chiqilgan.

Zabardast didaktiklar I.Ya.Lerner va M.N.Skatkinlar tabiiy ijodkorlik qobiliyatiga qaramay, har bir kishi uni turli darajada amalga oshirishi mumkinligiga e'tibor qaratdilar, ammo maqsadli o'qitishgina o'ziga xos ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish va yuqori darajadagi bilimni ta'minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, ta'kidlanganidek, yechim usulini tanlashda to'liq mustaqillikni va ko'p sonli javoblarni nazarda tutadigan "ochiq" turdagi topshiriqlargina o'quv jarayonida ijodiy qobiliyatlarni rag'batlantirishi mumkin.

Bo'lajak musiqqa o'qituvchilari ijodkorligini, ularning faolligini, mustaqilligini va individualligini rivojlantirishning eng muhim pedagogik vositasi bu o'quv faoliyatida maxsus ishlab chiqilgan ta'lim faoliyati variantlari, mustaqil ongli, adekvat va mazmunli tanlov qilish holati bo'lib, undan foydalanish talabalarni kelgusi faoliyatga tayyorlashda zaruriyat shart-sharoitlar yaratishga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqotimizning maqsadi - artpedagogika vositasida musiqqa ta'limi faoliyatini san'at sohasida yuqori darajadagi bilimga ega bo'lgan talabalarning o'ziga xos xususiyatini - ularning o'qituvchisining ijodiy san'at bo'yicha tizimlashtirilgan talablari natijalarini ko'rishga kelajak tayyorligini shakllantirishning uslubiy yondashuvlarini tavsiflashdir.

Ushbu maqsadga erishish uchun, birinchi navbatda, artpedagogikani toifa sifatida tavsiflash va uni ta'lim jarayonida qo'llashning uslubiy yondashuvlarini ko'rsatish kerak.

Demak, san'at pedagogikasi tarixi pedagogik texnologiya sifatida pedagogika va san'at o'rtasidagi bog'liqlik nuqtai nazaridan uning uzoq davom etgan rivojlanishini ko'rsatadi, lekin pedagogikaning maxsus yo'nalishi sifatida faqat o'tgan asrning so'nggi yillarida sezilarli darajada rivojlandi. Shuningdek mazkur soha alohida ta'limga muhtoj bolalar va kattalarni o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirishning dolzarbligini nuqtai nazaridan mashhurlik kasb etmoqda.

Muhokama

Olimlardan O.S.Bulatova "artpedagogik yondashuv"ni tahlil qilib, uni "mantiqiy-gnosiologik va badiiy-estetik rejalar" o'quv jarayonidagi o'zaro bog'liqlik nuqtai nazaridan

o'rganadi, shuningdek, "o'qituvchi (dramaturg rejissyor, rassom) tomonidan badiiy rollarni amalga oshirish" muammosiga to'xtalib o'tadi[1;230].

V.P.Anisimov san'at psixotexnikasi usullariga e'tiborni qaratadi va artpedagogikani "bolaning rivojlanishining ontogenezi va tabiatiga tabiiy ravishda mos keladigan tabiatga ko'ra ko'proq oqilona va texнократик xarakterga ega bo'lgan tushuntirish va tasviriy usullarga asoslangan badiiy ta'limning o'rnatilgan stereotiplariga alternativa sifatida ko'radi[2;146].

Artpedagog - faol kuzatuvchidir. Uning ko'zi va qalbi har bir o'quvchining shaxs sifatidagi bilimiga qaratilgan bo'lib, ijodiy o'quvchiga psixologik qulaylik, ishonch, ishonch va xavfsizlikni ta'minlaydi[3;20-24].

Tahlillarimiz asosida, ilmiy adabiyotlarda artpedagogika atamasi asosan pedagogik nazariya va amaliyotning (pedagogik texnologiya) talaba shaxsini o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirish uchun badiiy vositalardan foydalanish yo'nalishi sifatida belgilanadi.

Artpedagogika bosqichlarini tahlil qilishda uni o'rganish va ta'lim amaliyotida qo'llash tarixini tushunish muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonda bolalarni tarbiyalash jarayonida san'at imkoniyatlaridan foydalanish bo'yicha amaliy materiallar to'planganiga qaramay, artpedagogika ilmiy asoslangan metod sifatida endigina shakllana boshladi. Yaqin vaqtlargacha mavzuning badiiy faoliyatining barcha shakllarining pedagogik imkoniyatlarini o'zida mujassam etgan ushbu istiqbolli yo'nalish yetarli darajada ma'lum emas edi, bu uning turlicha talqin qilinishiga sabab bo'ldi. Shunday ekan artpedagogika bo'yicha mavjud tadqiqotlar va ilmiy-uslubiy nashrlar juda kam, bu "artpedagogika" atamasini mazmunli ochib berishga zaruriy ehtiyojni keltirib chiqaradi. Zamonaviy "artpedagogika" atamasi ikki elementli bo'lib, sintetik ta'lim usuli bilan shakllangan[4;105].

Artpedagogika pedagogik faoliyat turlaridan biri sifatida yaqinda muhokama qilingan, bu atama birinchi marta 1997 yilda mahalliy fanga kiritilgan[5;95].

Artpedagogika ta'lim doirasida nafaqat badiiy ta'limni, balki san'at vositasida rivojlanish jarayonining barcha tarkibiy qismlarini ham ko'rib chiqishga imkon beradi.

Badiiy pedagogikaning mazmun-mohiyati ta'lim va tarbiya, san'at vositasida shaxsni kamol toptirish, badiiy madaniyat asoslarini shakllantirish va badiiy faoliyatning ko'plab turlari bo'yicha amaliy ko'nikmalarni egallashdan iborat[6;95-97].

Natijalar

Zamonaviy artpedagogika inson faoliyatining ikki sohasida - nazariyot va amaliyotda amalga oshiriladi. artpedagogika pedagogik texnologiya sifatida bir qator xususiyatlarga javob berishi kerak - u o'quv amaliyotida aniq maqsad va vazifalarga ega, mashg'ulotlarni o'tkazish tamoyillari, talabalar bilan ishlash usullari va uslubari, baholashning o'ziga xos xususiyatlari va undan foydalanish vazifalari bilan farqlanadi.

Ko'pincha ilmiy-pedagogik adabiyotlarda o'quvchilar bilan ishlash artpedagogik tamoyillarining umumiy didaktik va alohida artpedagogik tamoyillar tasnifi mavjud. Bular albatta bo'lgusi o'qituvchilarda mujassam bo'lishi zarur.

Artpedagogikaning didaktik tamoyillariga quyidagilar kiradi:

1. Insonga bolaning badiiy, intellektual qobiliyatidan qat'i nazar, unga eng oliy qadriyat sifatida qarashni o'z ichiga olgan insonparvarlik tamoyili.

2. Ijodkorlik tamoyili optimal variantda bu jarayonda har bir sezgi: ko'rish, hid, eshitish, ta'm, his-tuyg'ular, ekzosensor sifatlar (sezgi, tasavvur) ishtirok etishini nazarda

tutadi. Kreativlikka erishishning eng muhim sharti improvizatsiya hisoblanadi. Bu talabalarga ijodiy tomondan o'zini namoyon qilishga imkon yaratadi.

3. Refleksivlik tamoyili bolalarning muammoli-nizoli vaziyatlarni tushunish va yengib chiqishga tayyorligi qobiliyatini nazarda tutadi. Uslubiy mashg'ulot ishining maqsadi artpedagogika metodlarini darsda qo'llashning maqsadga muvofiqligini aniqlash bo'lganligi sababli shuni ta'kidlash kerakki, o'quvchiga yo'naltirilgan ta'lim va loyiha asosida o'qitish texnologiyalari bir vaqtning o'zida qo'llanilgani. Bu uning tajribasidan foydalanish asosida bolaning individual kognitiv qobiliyatlarini maksimal darajada rivojlantirishga erishish maqsadi bilan bog'liq.

Artpedagogikaning xususiy tamoyillari:

1. O'z-o'zini ifodalash va spontanlik printsipi. Bu tamoyil har bir bolaning taklif qilingan faoliyat jarayonida o'zini namoyon qilishi, uning ijodkorligi o'z-o'zidan paydo bo'lishida namoyon bo'ladi. Ijodiy vazifalarni bajarish jarayonida o'z kuchiga ishonchi mustahkamlanadi, individuallik rivojlanadi, o'z g'oyalarni amalga oshiradi.

2. O'ziga xoslik printsipi. Bu tamoyil talabalarga taklif etilayotgan ijodiy ishlarda muayyan modelning yo'qligini nazarda tutadi. Har qanday natija individual yoki jamoaviy tajriba mahsulidir. Bu uni qiziqarli va o'ziga xos qiladi.

3. Hamkorlikda yaratish printsipi. Bola muloqot va u bilan bog'liq izolyatsiya orqali shaxsga aylanadi. Ijod tili boshqa odamlar bilan muloqot qilishda eng samarali tillardan biridir. Birgalikda ijodiy faoliyatda har bir shaxsning o'ziga xosligini aniqlash, uning muammolari va qiyinchiliklarini ko'rish osonroq. Ijodiy vazifalarni bajarish jarayonida qaror qabul qilinadi Tarbiyaning eng muhim vazifasi - bolaning ijtimoiy hayotga kirishidir[7].

Xulosa

Demak, artpedagogika, artterapiyadan farqli o'laroq, art-terapiya tamoyillari va usullariga asoslangan torroq kategoriya bo'lib, lekin o'quv amaliyotida qo'llaniladi, shu bilan birga o'z zamirida badiiy ijoddan foydalanish tufayli terapevtik va rivojlantiruvchi ta'sir ko'rsatadi. Artpedagogika an'anaviy ta'lim tizimidan farqli o'laroq, ta'lim sub'ektlarining ijodiy o'zaro ta'siridan foydalanadi. O'qituvchi, bolalar va ota-onalar madaniyat tashuvchisi bo'lishi juda muhim va badiiy pedagogika sizga turli toifadagi talabalar bilan samarali ishlashga imkon beradi. Artpedagogik tamoyillar asosida yo'lga qo'yilgan ta'lim bola shaxsida o'z-o'zini o'rganishga, ta'lim - o'z-o'zini tarbiyalashga, rivojlanish - bevosita o'z-o'zini ichki psixologik imkoniyatlarini rivojlantirish, takomillashtirish sharoitini yaratadi.

Ilmiy toifalar sifatida faoliyat va ijodiy faoliyatga tayyorlik uzoq o'rganish tarixiga ega va ko'plab xorijiy va mahalliy ishlarda o'z aksini topgan. artpedagogika toifasi ilmiy sohada nisbatan yangi, ammo tadqiqotchilar uning istiqbollarni bo'lajak o'qituvchilar sifatidagi zamonaviy ta'lim jarayonida va uni maktabda o'qitish texnologiyasi sifatida qo'llash jarayonida ko'rsatadilar.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Булатова О.С. Арт-педагогический подход в образовании: монография. Тюмень: Изд-во ТГУ, 2004. - 230 б.
2. Анисимов В.П. Арт-педагогика как система психологического сопровождения образовательного процесса // Вестник ОГУ. - № 4 (2003). - С.146 -148

3. Небесаева Ж.О., Сманова А. С., Нурке М. С. Артпедагогика как условие творческой деятельности в обучении у студентов/Молодёжная
4. Всероссийская научно-практическая конференция с международным участием «Идеи и проекты молодёжи России».- Чебоксары, 2015.-С.20-24.
5. «Небесаева Ж.О. Проявление артпедагогики в системе образования в вузе // Вестник Казахского национального педагогического университета имени Абая. Серия «Педагогические науки». – 2016. - №3(51). - С. 105-109.
6. Амиргазин, К. Ж. История и перспективы развития кожевенных художественных промыслов в Сибири / К. Ж. Амиргазин, В. В. Чардынцева // Вопросы культурологии. – 2013. – № 8. – С. 90–95.
7. Корженко О.М., Заргарьян Е.А. Артпедагогика сегодня: цели и перспективы развития // Теория и практика образования в современном мире: материалы III междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, май 2013 г.). СПб.: Реноме, 2013. С. 95-97.
8. Лебедева Л.В. Артпедагогика в образовательном пространстве. Описание опыта работы. – Макеевка // makemc.org/doc/virt_vist_2016/Lebedeva.pdf
9. Сигова, Вера Леонидовна, Развитие креативности будущих учителей музыки через ситуации выбора в учебной деятельности тема диссертации и автореферата по ВАК РФ 13.00.08, кандидат наук.
10. Murodova, D. (2021). Scientific And Theoretical Aspects of Musical Thinking. Zien Journal of Social Sciences and Humanities, 1(1), 196-199.
11. Насритдинова, М. Н. (2022). НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСЦЕЛЕНИЯ ДЕТЕЙ С ПАТОЛОГИЕЙ, СВЯЗАННЫХ С ГИПОКСИИ, ПОСРЕДСТВОМ ИСКУССТВ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(10-2), 385-393.
12. Насритдинова, М. Н. (2022). МУСИҚА ИНСОНИЯТГА НИМА УЧУН КЕРАК?. Science and innovation, 1(Special Issue 2), 577-580.
13. Jo'rayev Xamidjon, & Madina Nasritdinova (2022). DOIRA CHOLG'USIDA IJRO MANORATINI YUKSALTIRISH (BOLALAR MUSIQA VA SAN'AT MAKTABLARI MISOLIDA). Science and innovation, 1 (C2), 26-28. doi: 10.5281/zenodo.663646
14. Nasritdinova, M. (2022). ЎЗБЕКИСТОН ЖАМИЯТИНИНГ ЯНГИ ТАРАҚҚИЁТ БОСҚИЧИДА ЁШЛАР БАДИИЙ-ЭСТЕТИК МАДАНИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИЖТИМОИЙ-ФАЛСАФИЙ ОМИЛЛАРИ. Science and innovation, 1(B6), 950-955.
15. Nasritdinova, Madina (2023). ARTPEDAGOGIK YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINI AXLOQIY TARBIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3 (2), 199-204.
16. Rustamov, I. (2022). The Place of Doira Instrument in Uzbek National Art. Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences, 5, 74-77.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**“Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари”** электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани,
Кичик Бешёғоч қўчаси, 70/10-уй.
Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/scienceproblems_uz